

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ЕКСПЕРТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

FORMATION OF THE MECHANISM OF FUNCTIONING OF THE EXPERT SERVICE SPHERES IN UKRAINE

У цій статті охарактеризовано сутнісний зміст та поточний стан експертної діяльності в Україні. Доведено необхідність формування механізму, що забезпечить ефективне функціонування вітчизняної сфери експертних послуг. Обґрунтовується склад та структура механізму сфери експертних послуг як невід'ємної складової суспільно-економічного механізму, що забезпечує функціонування країни на національному і світовому рівнях. Вказано, що синергетичний та фрактальний зміст такого механізму визначається дієвістю його окремих складових. Графічно представлено теоретичну конструкцію механізму функціонування сфери експертних послуг. Також, охарактеризовано його ключові ознаки та розкрито цільові установки.

Ключові слова: експертиза, експертні послуги, контрольно-фінансова діяльність, планування, прогнозування, економічний результат, інтелектуальний потенціал.

В этой статье охарактеризовано содержание и текущее состояние экспертной деятельности в Украине. Доказана необходимость формирования механизма, что обеспечит эффективное функционирование отечественной сферы экспертных услуг. Обосновывается состав и структура механизма сферы экспертных услуг как неотъемлемой составляющей общественно-экономического механизма, обеспечивающего функционирование страны на национальном и мировом уровнях. Указано, что синергетическое и фрактальное содержание такого механизма определяется действенностью его отдельных составляющих. Графически

представлено теоретическую конструкцию механизма функционирования сферы экспертных услуг. Также, охарактеризованы его ключевые признаки и раскрыты целевые установки.

Ключевые слова: экспертиза, экспертные услуги, контрольно-финансовая деятельность, планирование, прогнозирование, экономический результат, интеллектуальный потенциал.

This article describes the substantive and functional content and current state of expertise of Ukraine. Innovation of the domestic economy and ensuring its upward development are based on the organization and coordination of various spheres of economic activity, including on improving the efficiency of functioning of the system of providing expert services in our country. Expert support, on the one hand, is a form of interaction between the economy, the state and science, and on the other, allows you to perform the tasks that the clients of expert services set themselves: to increase the market value of the enterprise, to increase the profitability of economic activity, to improve the quality of forecasting. It is stated that the synergistic and fractal content of the mechanism of functioning of the sphere of expert services is determined by the effectiveness of its individual components. The theoretical construction of such a mechanism is graphically presented. Also, key features of the mechanism of functioning of the sphere of expert services are described and its target installations are revealed.

Key words: expertise, expert services, financial control, planning, forecasting, economic result, intellectual potential.

УДК 342.951

Коваленко С.В.

здобувач

ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права»

Постановка проблеми. Інноватизація вітчизняної економіки та забезпечення її висхідного розвитку ґрунтуються на організації та узгодженні різних сфер економічної діяльності, в тому числі на підвищенні ефективності функціонування системи надання експертних послуг у нашій державі. Експертне забезпечення з одного боку є формою взаємодії економіки, держави та науки, а з іншого дозволяє виконати завдання, які замовники експертних послуг ставлять перед собою: підвищити ринкову вартість підприємства, збільшити прибутковість економічної діяльності, вдосконалити якість прогнозування. Надання якісних експертних послуг особливо актуалізується у зв'язку з ускладненням економічних процесів, посиленням конкурентної боротьби та необхідністю гармонізації відносин між зацікавленими сторонами. А отже, необхідно приділити увагу обґрунтуванню теоретичних контурів механізму функціонування сфери експертних послуг, логічно інкорпорованого в структуру господарського механізму національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченню теоретичних та практичних засад забезпечення реалізації економічного потенціалу країни, в тому числі за рахунок розвитку сфери експертних послуг присвятили наукові праці такі вчені як: Т. Власова, Г. Гавриш, В. Дерій, Д. Дема, С. Євдокіменко, М. Карпенко, В. Єрмоленко, І. Кінаш, О. Кісь, О. Ковтун, І. Коломієць, С. Косенко, І. Перезовова, В. Соколовська, М. Стефаненко та інші. Зважаючи на важливість наукового доробку зазначених науковців, який поглиблює існуючі теоретичні погляди щодо особливостей експертної діяльності та її ролі в економіці країни, необхідно зазначити, що ці питання є актуальними і малодослідженими. Досить фрагментарно у наукових роботах вивчаються проблеми розбудови механізму функціонування сфери експертних послуг.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення теоретичної конструкції механізму функціонування сфери експертних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка, політика, управління та інші галузі

суспільного життя постійно потребують широкого спектру науково-технічної, соціальної, правової, медичної, економічної та інших видів спеціалізованих експертиз й експертних досліджень. Метою проведення цих експертних досліджень є чітко сформульована фахова відповідь на поставлене питання, оптимальний розв'язок конкретного завдання в рамках визначених галузевих пріоритетів та критеріїв [5]. Відповідно до чинного законодавства експертиза може бути ініційована судом або виконана на замовлення зацікавленої особи (юридичної або фізичної), зокрема наукова, технічна, економічна, екологічна, земельно-технічна, будівельно-технічна, товарознавча, об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Вважаємо за потрібне зазначити, що в науковій літературі достатньо детально розкрито особливості надання судової та судово-економічної експертизи. При цьому, несудову економічну експертизу розглянуто фрагментарно. Несудова (неконфліктна) експертиза проводиться на замовлення зацікавлених юридичних або фізичних осіб та за рахунок їх коштів задля розширення аргументації управлінських рішень, що особливо важливо в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Так, на думку В. Дерій та Д. Деми для забезпечення високої ефективності діяльності підприємства у стратегічних напрямках, коли йдеться про значні майбутні витрати і доходи, необхідно застосовувати несудову (неконфліктну) економічну експертизу як одну із провідних форм фінансового контролю за діяльністю підприємства, його сегментів. За результатами такої експертизи керівництво підприємства матиме більшу впевненість у правильності схвалюваних ним управлінських рішень [3]. Аналогічної думки дотримується І. Перезовова, яка обґрунтовує необхідність економічної експертизи для аргументованого прийняття управлінських рішень суб'єктами господарювання. Економічна експертиза застосовується під час контрольно-фінансової діяльності водночас з іншими його чинними формами, такими як документальна ревізія, інспектування, аудит, податкова перевірка. Завдяки експертному дослідженню з'являється окремий масив судово-обліково-економічної інформації, можуть бути виявлені нові суттєві факти, обставини [4].

Як вид дослідницької, аналітичної та прогнозної діяльності сучасний етап розвитку економічної експертизи поза рамками процесу судочинства здійснюється у двох основних формах:

- як елемент (стадія) процесу управління – внутрішньовідомча, корпоративна, внутрішня експертиза;
- як вид консалтингової діяльності – незалежна (комерційна, замовна) зовнішня експертиза, що здійснюється незалежними експертами [1].

Зміни умов економічної діяльності створили підґрунтя для нарощення «попиту» на експертні послуги на тлі звужених можливостей державних судово-експертних установ щодо його задоволення. Все це сприяло розвитку ринку експертних послуг через освоєння експертної діяльності недержавними установами й організаціями. Характерною рисою ринкового середовища є наявність конкурентної боротьби між виконавцями послуг, проте на ринку послуг економічної експертизи між державними та недержавними установами конкурентні умови є нерівними, оскільки законодавчо регламентовано проведення судово-економічної експертизи [6] та визначено перелік установ, які можуть проводити експертизи, тобто в більшості випадків це державні установи. Замовниками експертиз можуть бути державні або недержавні установи та підприємства, які зацікавлені в проведенні такої експертизи, на відміну від судово-економічної експертизи, яку може ініціювати тільки судовий орган [2].

В Україні експертною діяльністю займаються значна кількість установ та організацій, зокрема Київський науково-дослідний інститут судових експертиз, Український інститут майбутнього, Інститут аналізу та прогнозування, Незалежний інститут судових експертиз, Академія економічних наук України (АЕНУ), ГО «Всеукраїнська експертна мережа», Торгово-промислова палата України та інші. У вітчизняній сфері надання експертних послуг діють 46 судово-експертних організацій при державних установах, а в Державному реєстрі атестованих судових експертів зазначено 11700 осіб. Перелік та широкий функціонал експертів і експертних установ дозволяє проводити різні види експертиз, що потребують специфічних знань та навичок. Це свідчить про те, що є затребуваними та активно взаємодіють різні типи експертної діяльності, які функціонують в тому числі й на комерційних засадах.

Відтак, загострюється питання розбудови такої мережі експертних організацій та системи їх акредитації, що дозволить створити необхідну інфраструктуру реалізації експертної діяльності. Механізм функціонування сфери експертних послуг становить складну сукупність, елементами якої є підприємства і організації різних форм власності. Тому для окреслення його контурів важливо враховувати специфіку економічного середовища, в якому реально діють її суб'єкти.

Специфіка експертної діяльності обумовлює складові зазначеного механізму, консолідована дія яких спрямована не тільки на отримання економічного результату, але є невід'ємною складовою суспільно-економічного механізму, що забезпечує функціонування країни на національному і світовому рівнях. На думку автора, механізм функціонування сфери експертних послуг необхідно трактувати через сукупність методів, форм та засобів за

допомогою яких відбувається взаємодія суб'єктів, що надають такі послуги, зацікавлених в результатах експертизи осіб та держави через вирішення експертного завдання з метою формування ефективної моделі господарювання та забезпечення стійкого економічного й соціального розвитку. Дія механізму функціонування сфери експертних послуг ґрунтується на принципах безпеки суспільного життя та економічного розвитку України.

Відтак можна стверджувати, що ключовими ознаками механізму функціонування сфери експертних послуг слід вважати наступні:

- є складовою частиною механізму суспільного та економічного розвитку країни;
- становить сукупність елементів, що забезпечують взаємодію суб'єктів сфери експертних послуг;
- з позиції системного підходу механізм функціонування сфери експертних послуг можна

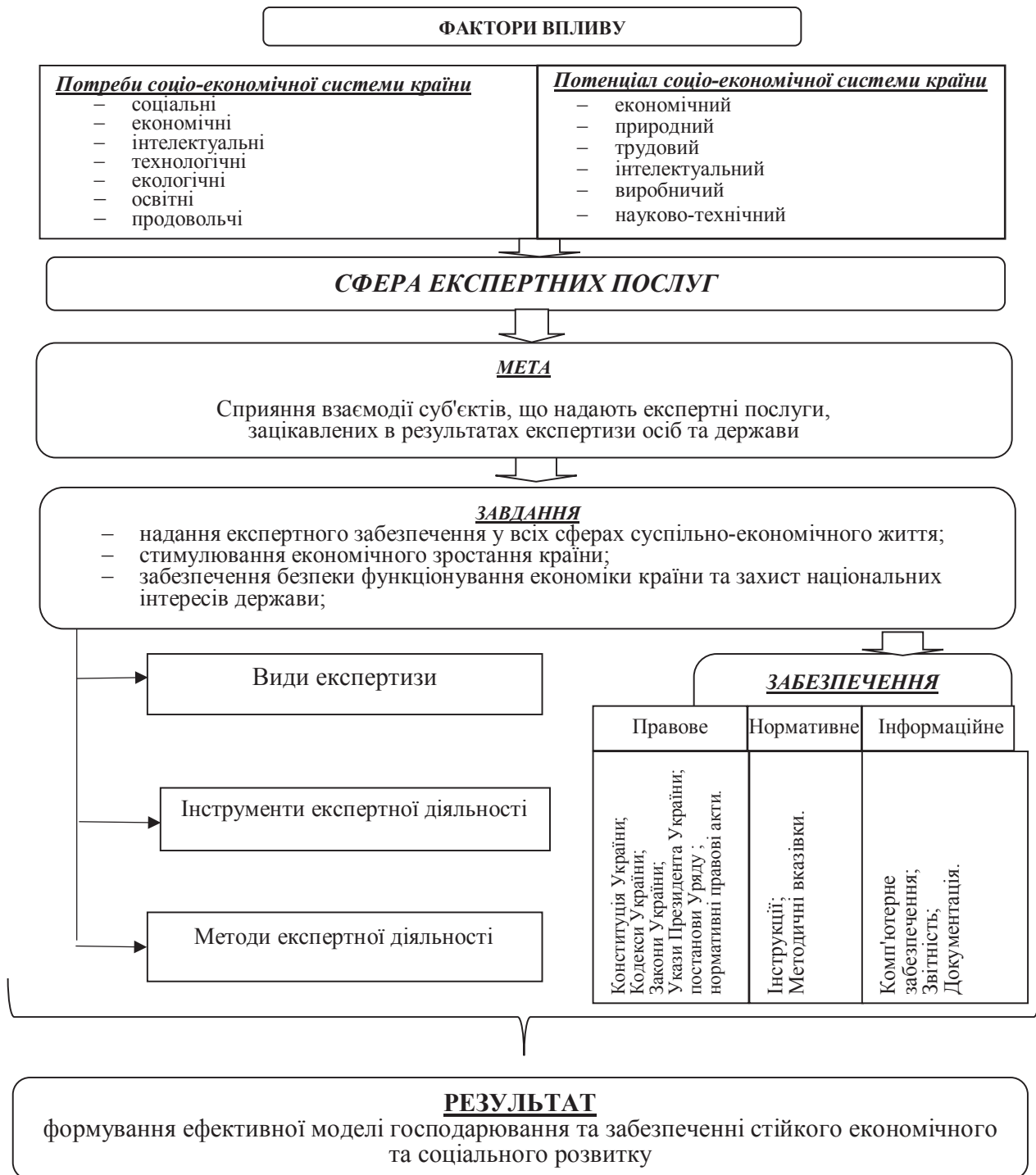

Рис. 1. Теоретична конструкція механізму функціонування сфери експертних послуг

Джерело: побудовано автором

розглядати як саморегулюючу соціо- економічну систему;

– спрямований на експертну оцінку всіх сфер діяльності в економічному та громадському просторі;

– залежить від рівня суспільно-економічного розвитку країни та ступеня її інтеграції у глобальний простір.

Ефективність механізму функціонування сфери експертних послуг визначається дієвістю його окремих складових, і на цій основі прослідковується синергетичний та фрактальний зміст такого механізму.

Цільовими установками механізму функціонування сфери експертних послуг можуть бути, зокрема:

– надання експертного забезпечення у всіх сферах суспільно-економічного життя;

– стимулювання економічного зростання країни;

– забезпечення безпеки функціонування економіки країни та захист національних інтересів держави;

– прискорення розвитку науково-технічного прогресу за рахунок використання наявного та залученого інтелектуального потенціалу.

Висновки з проведеного дослідження.

Розбудова сфери експертних послуг зумовлена потребами структурної модернізації інституційного середовища сучасної глобальної еконо-

міки та необхідністю відповідної зміни траєкторії суспільно-економічного розвитку України. Саме за таких умов формується архітектура механізму функціонування сфери експертних послуг та встановлюються його взаємозв'язки з усіма соціально-економічними інститутами країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Власова Т.В., Сущинская М.Д. Социальная экспертиза : учебное пособие. Санкт-Петербург : СПбГУ ЭФ, 2009. 152 с.

2. Гавриш Г.О. Структура ринку послуг економічної експертизи. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/878/1/Гавриш%20Г.О.%20Структура%20ринку%20послуг%20економічної%20експертизи.pdf>

3. Дерій В., Дема Д. Економічна експертиза діяльності підприємств. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/82.pdf

4. Перевозова І.В. Номінативне поле концепту «економічна експертиза» в сучасних умовах його застосування в процесі здійснення фінансового контролю. Економіка: реалії часу. 2013. № 2. С. 150-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_2_2211

5. Перевозова І.В., Кінаш І.П. Інститут економічної експертизи: сутність та суспільна потреба. Сталлий розвиток економіки. 2015. № 4. С. 183-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_4_28-

6. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. URL: www.rada.gov.ua